

KURBAN

KURBANLA İLGİLİ HÜKÜMLER3

- 1) Kurbanın hükmü nedir?3
- 2) Kurbanın dinî dayanağı nedir?3
- 3) Kurban keserken Allah'ın isminin anılmasının, besmele çekilmesinin hükmü nedir? Hangi dualar okunmalıdır?4
- 4) Kurban keserken nelere dikkat edilmelidir?5
- 5) Teşrik tekbirlerinin dini hükmü nedir, bu tekbirleri kimler ne zaman getirir?5
- 6) Kurban eti nasıl değerlendirilmelidir?5
- 7) Kurban kesim vakti ne zaman başlar ve biter?6
- 8) Kurban kestikten sonra şükür namazı kılmanın hükmü nedir? Bu namaz nasıl kılınır?6
- 9) Bir kurbanın yenilmeyecek yerleri nerelerdir? Bu organların ne yapılması gerekir?6
- 10) Kesilen kurbanın kanından alına sürülmesi dinimizde var mıdır?7
- 11) Kurban kesen kasaba ücret vermek caiz midir? Kurban etinin bir kısmı kesim ücreti olarak verilebilir mi?7
- 12) Kişi beslediği ve kurban olarak kesmeyi kararlaştırdığı bir hayvanın sütünden veya gücünden yararlanabilir mi?7
- 13) Kurban kesmek yerine sadaka vermekle bu ibadet yerine getirilmiş olur mu?7
- 14) Kurban eti, derisi, bağırsakları gibi kurban ürünlerinin satılması caiz midir?8
- 15) Akika, adak, udhiyye ve nafil kurbanlar için aynı büyükbaş hayvana ortak olunabilir mi?9
- 16) Dişi ya da erkek hayvandan hangisinin kurban edilmesi daha faziletlidir?9
- 17) Kurban derisi nasıl değerlendirilmelidir?9
- 18) Kurban bayramı günü kurban kesilmeden önce bir şey yememenin dini dayanağı var mıdır?10

KURBAN ÇEŞİTLERİ10

- 19) Akika kurbanı nedir?10
- 20) Adak kurbanı ne demektir? Etinin hükmü nedir?10
- 21) Ölü kurbanı diye bir kurban çeşidi var mıdır?11
- 22) Şükür kurbanı ne demektir?11
- 23) Bir grup oluşturarak aralarında para toplayıp Hz. Peygamber adına kurban kesilebilir mi?12

KURBAN KESEN İLE İLGİLİ HÜKÜMLER.....12

- 24) Kimler kurban kesmekle yükümlüdür?12
- 25) Hacca giden kişinin hacca ilgili kurbanları memleketinde kesilebilir mi?12
- 26) Hac ibadetini yapan kişi, ayrıca memleketinde de kurban kesmekle yükümlü müdür?13
- 27) Kredi kartıyla kurban satın almak caiz midir?13
- 28) Borçlunun kurban kesmesi gerekir mi?13
- 29) Bir özür sebebiyle vaktinde kesilemeyen kurbanların fakir ve zengin için hükmü nedir?14
- 30) Kurbanın satıldıktan sonra satıcının elinde emaneten dururken ölmesi veya başka bir sebeple kesilememesi durumunda ne yapılmalıdır?14

31) Satın alınan kurbanlığın ölmesi durumunda ne yapılmalıdır?	14
32) İhmal sebebi ile kurban kesmeyen kimse ne yapılmalıdır?	15
33) Ehl-i kitap olmayan kişinin kestiği kurban helâl midir?.....	15
34) Kadın kurban kesebilir mi?	15
35) Adetli, lohusa kadın, abdestsiz veya cünüp erkek kurban kesebilir mi?	15
36) Kurban keserken abdestli olmak şart mıdır?	16
37) Zengin kimse kurbanını kesmesi için parasını bir fakire verse ve fakir de bu kurbanı kesmeyerek parayı harcasa, parayı veren kişi bu durumu öğrenince ne yapılmalıdır?	16
38) Bir kimsenin oğlunun veya başka birisinin bağışladığı para ile kurban alıp kesmesi durumunda bu kurban sayılır mı?	16
39) Yolcunun kurban kesmesi gerekir mi?.....	16
40) Gayr-i meşru yolla kazanılan parayla kurban kesilebilir mi?	17
41) Banka kredisiyle kurban kesilebilir mi?	17
42) Vekâlet yoluyla kurban kesilebilir mi?	18
43) Taksitle kurban alınabilir mi?	18
44) Kurbanlık olarak satın alınan hayvana, daha sonra başkaları ortak edilebilir mi?	18
45) İki büyükbaş hayvanın yediden fazla kişi tarafından hisseleri belirlenmeksizin kurban edilmesi ve kesildikten sonra etlerin karışık bir şekilde bölünerek hissedarlara dağıtılması halinde, yapılan bu işlem caiz olur mu?	19
46) Kurbanlık olarak alınan büyükbaş hayvana ortak olanlardan bir kısmının, sonradan bir başkasını kendi hisselerine dahil etmeleri caiz midir?	19
KURBANLIK HAYVANLA İLGİLİ KUSURLAR.....	
47) Kurban edilecek hayvanlar hangi nitelikleri taşımalıdır?	20
48) Kesimden önce kusuru tespit edilemeyen bir hayvanın, kurban edildikten sonra hasta olduğunun anlaşılması ve etinin yenilmeyeceğine dair uzmanlarca karar verilmesi halinde, kurban dinen geçerli midir?	20
49) İki yaşını bitirmeyen ancak kapak atmış olan sığır cinsi büyükbaş hayvanların kurban edilmeleri caiz midir?	21
50) Sun'î tohumlama yoluyla üretilen hayvanların kurban olarak kesilmesinde bir sakınca var mıdır?21	21
51) Kurbanlık hayvanların gebeliğinin önlenmesi caiz midir?.....	21
52) Kulağı kesik veya delinmiş hayvanlar kurban olur mu?	22
53) Gebe hayvanın kurban edilmesi caiz midir? Kurbanlık hayvanın kurban edilmeden önce doğurması durumunda ne yapılmalıdır?	22
54) Satın alındığında sağlam olup sonradan kusurlu hale gelen bir hayvan kurban edilebilir mi?.....	22
55) Doğuştan boynuzu olmayan veya boynuzları kırık olan ya da doğumdan sonra boynuzları elektrikle köreltilen hayvanlar kurban olarak kesilebilir mi?	23
56) Kuyruksuz veya kuyruğu kesik koyunlar kurban edilebilir mi?	23
57) Kısırlaştırılmış hayvanlar kurban edilebilir mi?	23
58) Memeleri kusurlu olan hayvan kurban edilebilir mi?	23

KURBAN

KURBANLA İLGİLİ HÜKÜMLER

1) Kurbanın hükmü nedir?

Sözlükte yaklaşmak, Allah'a yakınlaşmaya vesile olan şey anlamlarına gelen kurban, dinî bir terim olarak, Allah'a yaklaşmak ve O'nun rızasına ermek için ibâdet maksadıyla, belirli şartları taşıyan hayvanı usulüne uygun olarak kesmeyi ve bu amaçla kesilen hayvanı ifade eder (İbn Âbidîn, Reddu'l-Muhtâr, VI, 312). Kurban Bayramında kesilen kurbanı udhiye, hacda kesilen kurbanı ise hedy denir.

Akıllı, hür, mukim ve dini ölçülere göre zengin sayılan mümin, ilâhî rızayı kazanmak gayesiyle kurbanını kesmekle hem Cenab-ı Hakk'a yaklaşmakta, hem de maddi durumlarının yetersiz olması sebebiyle kurban kesemeyenlere yardımda bulunmaktadır (Serahsî, el-Mebsût, XII, 8; İbn Nüceym, el-Bahru'r-Râik, VIII, 197). Bu ibadetin ruhunda Hakka yakınlık ve halka fedakârlıkta bulunma anlayışı vardır.

Mezheplerin çoğuna göre udhiyye kurbanı kesmek sünnettir (İbn Rüşd, Bidâyetü'l-Müctehid, Mısır, 1975, I, 429). Hanefî mezhebinde ise tercih edilen görüş, kurbanın vacip olduğudur (Mergînânî, el-Hidâye, IV, 70). Kurban, -fikhî hükmü ne olursa olsun- Müslüman toplumların belirli simgesi ve şiarı sayılan ibadetlerden biri olarak asırlardan beri özellikle milletimizin dini hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Kurban, bir Müslüman'ın bütün varlığını gerektiğinde Allah yolunda feda etmeye hazır olduğunun bir nişanesidir.

2) Kurbanın dinî dayanağı nedir?

Kurbanın meşru oluşu Kur'an-ı Kerim, Sünnet, İslam âlimleri ve İslam ümmetinin görüş birliği (icmâ) ile sabit bir ibadettir. Kurbanın meşru bir ibadet olduğuna dair Kur'an-ı Kerim'de deliller mevcuttur. Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmail'in yerine bir kurbanın, Allah tarafından kendilerine fidye (kurban) olarak verildiği açıkça bildirilmektedir (Sâffât, 37/107).

Kurban'ın meşruiyetine işaret eden başka ayetler de vardır: *"Kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanlar üzerine belirli günlerde Allah'ın adını ansınlar. Artık onlardan siz de yiyin, yoksula fakire de yedirin."* (Hacc, 22/28) *"Her ümmet için, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine ismini ansınlar diye kurban kesmeyi meşru kıldık."* (Hacc, 22/34) *"Kurbanlık büyükbaş hayvanları da sizin için Allah'ın dininin nişanelerinden kıldık. Sizin için onlarda hayır vardır."*

Onlar saf saf sıralanmış dururken kurban edeceğinizde üzerlerine Allah'ın adını anın. Yanları üzerlerine düşüp canları çıkınca onlardan siz de yiyecek, istemeyen fakire de istemek zorunda kalan fakire de yedirin. Şükredesiniz diye onları böylece sizin hizmetinize verdik.”, “Onların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz. Allah'a ulaşacak olan ancak, sizin O'nun için yaptığınız, gösterişten uzak amel ve ibadettir.” (Hacc, 22/36-37)

Bu ayetlerde zikredilen hayvan kesiminin, et ihtiyacı temini için kesilen hayvanlar olmadığı, bunların ibadet amaçlı birer uygulama oldukları gayet açıktır. Et ve kanların Allah'a ulaşamayacağı, asıl olanın ihlâs ve takva olduğunun bizzat ayetin metninde yer alması bunu açıkça ortaya koymaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.s.) de, kurbanı bir ibadet olarak kabul etmiş ve bizzat kendisi de kurban kesmiştir. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in, meşru kılınmasından itibaren vefat edinceye kadar her yıl kurban kestığı bilinmektedir (Tirmizî, Edâhî 11; bkz. Buhârî, Hac, 117, 119; Müslim, Edâhî 17).

Sahih hadis kaynaklarında yer alan rivayetlerde, Hz. Peygamber (s.a.s.), kurban bayramında, Allah katında en sevimli ibadetin kurban kesmek olduğunu, kurbanın kesilir kesilmez Allah katında makbul olacağını ve kurban edilen hayvanın boynuzu, tırnağı da dâhil olmak üzere her şeyinin kişinin hayır hanesine yazılacağını ifade edip; bu ibadetin Allah rızası için yapılmasını tavsiye etmiştir (Tirmizî, Edâhî 1; İbn Mâce, Edâhî 3).

Hicretin ikinci yılından itibaren bugüne kadar bütün Müslümanların kurban kesmeleri, bu konuda bir icma-ı ümmet olduğunu göstermektedir (İbn Kudâme, Muğni, Beyrut, XI, 95).

3) Kurban keserken Allah'ın isminin anılmasının, besmele çekilmesinin hükmü nedir? Hangi dualar okunmalıdır?

İster kurban niyetiyle olsun ister başka bir amaçla olsun hayvan kesilirken besmele çekilmesi gerekir. Hayvanın kesimi esnasında besmele kasten terk edilirse o hayvanın eti Hanefîlere göre yenilmez. Ancak kasıtsız ve unutulmuş besmele çekilmezse bu hayvanın eti yenilir (Kâsânî, Bedâi'u's-Sanâi, V, 48; İbn Nüceym, el-Bahru'r-Râik, VIII, 190-191).

Kurban kesilirken üç defa “Bismillahi Allahüekber” denilir ve şu ayetler okunur (Semerkandî, Tuhfetü'l-Fukahâ, Beyrut 1984, I, 127):

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

“De ki: Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm hepsi âlemlerin Rabbi Allah içindir. O'nun ortağı yoktur. Bana sadece bu emrolundu ve ben Müslümanların ilkiyim.” (En'am 6/162-163)

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

“Ben, hakka yönelen birisi olarak yüzümü, gökleri ve yeri yaratana döndürdüm. Ben, Allah’a ortak koşanlardan değilim.” (En’am, 6/79)

4) Kurban keserken nelere dikkat edilmelidir?

Kurban keserken aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

a. Usulüne göre bir kesim yapmış olmak için hayvanın yemek ve nefes borularıyla, iki atardamarından en az birinin kesilmesi gerekir. Bu şekilde yapılan bir kesim sırasında, hayvanın omuriliğinin kesilmesi mekruhtur. Bu konuda etlik kesim ile kurbanlık kesim arasında bir fark yoktur.

b. Hayvanın canı çıkmadan başının gövdesinden ayrılmamasına özen gösterilmelidir.

c. Kurban edilecek hayvana acı çektirilmemeli ve eziyet edilmemelidir. Bu nedenle hayvanlar ehil kişiler tarafından kesilmeli ve kesim işlemi süratli bir şekilde yerine getirilmelidir.

d. Çevre temizliği için gerekli tedbirler alınmalıdır.

f. Aynı şekilde, hayvanların bir diğerinin kesimini göreceği şekilde yan yana bulundurulmamalarına azami özen gösterilmelidir.

5) Teşrik tekbirlerinin dini hükmü nedir, bu tekbirleri kimler ne zaman getirir?

Hz. Peygamber (s.a.s.)’in, kurban bayramının Arefe günü sabah namazından başlayarak bayramın dördüncü günü ikindi namazına kadar, ikindi namazı da dahil olmak üzere farzlardan sonra teşrik tekbirleri getirdiğine dair rivayetler vardır (Beyhâkî, es-Sünenü’l-Kübrâ, Haydarâbâd, 1344, III, 315; Dârekutnî, Sünen, Beyrut, 1966, II, 49).

Buna göre Hanefilerde tercih edilen görüşe göre arefe günü sabah namazından bayramın dördüncü günü ikindi namazına kadar 23 vakit, her farzın ardından teşrik tekbiri getirmek, kadın erkek her Müslümana vaciptir. Teşrik günlerinde kazaya kalan namaz kaza edilirken teşrik tekbirleri de kaza edilir. Teşrik günleri çıktıktan sonra kaza edilmeleri halinde ise tekbir getirilmez. Namaz kaza edilmedikçe tekbirler kaza edilmez (Serahsî, el-Mebsût, II, 43; İbnü’l-Hümâm, Fethu’l-Kadîr, II, 81). Şâfiî mezhebine göre ise teşrik tekbirleri sünnettir (Mâverdî, el-Hâvî, 1994, II, 501).

6) Kurban eti nasıl değerlendirilmelidir?

Hz. Peygamber (s.a.s.) kurban etinin üçe taksim edilip, bir bölümünün kurban kesemeyen yoksullara dağıtılmasını, bir bölümünün akraba, tanıdık ve komşularla paylaşılmasını, bir kısmının da evde

yenmesini tavsiye etmiştir (Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 10). Ailenin fakir olması durumunda etin tamamı da evde bırakılabilir (Tahâvî, Şerhu Meâni'l-Âsâr, Beyrut 1399, IV, 185). Ancak, durumu iyi olan Müslümanların, toplumda muhtaçların arttığı bir dönemde kurban etlerinin çoğunluğunu hatta tamamını dağıtmaları uygun olur.

7) Kurban kesim vakti ne zaman başlar ve biter?

Kurban kesim vakti, bayram namazı kılınan yerlerde bayram namazı kılındıktan sonra; bayram namazı kılınmayan yerlerde ise, fecirden (sabah namazı vakti girdikten) sonra başlar. Hanefilere göre bayramın 3. günü akşamına kadar devam eder (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 72). Şâfiîlere göre ise 4. günü de kurban kesilebilir (Mâverdî, el-Hâvî'l-Kebîr, Dâru'l-Fikr, Beyrut, ts. , XV, 284; İbn Rüşd, Bidâyetü'l-Müctehid, Mısır, 1975, I, 436).

Kurban bu süre içinde gece ve gündüz kurban kesilebilir. Ancak kurbanların gündüzleri kesilmesi uygundur. Bayramın birinci günü kesmek daha faziletlidir.

8) Kurban kestikten sonra şükür namazı kılmanın hükmü nedir? Bu namaz nasıl kılınır?

Esas olarak kurban namazı diye bir namaz yoktur. Ancak kişi nafîle namaz kılınması mekruh olmayan bir vakitte, sebepli veya sebepsiz dilediği kadar nafîle namaz kılabilir. Kurban kesen kişi de böyle bir ibadeti yapma imkânına kavuştuğu için Allah'ın verdiği nimete şükür olarak -bu namazın dinî bir gereklilik olduğu inancı veya kanaati olmamak kaydıyla- iki rekât nafîle namazı kılabilir.

9) Bir kurbanın yenilmeyecek yerleri nerelerdir? Bu organların ne yapılması gerekir?

Etlerinin yenmesi helal olan hayvanların, -ister kurban olarak ister başka bir amaçla kesilmiş olsun- kanları, ödleri, bezeleri, idrar torbaları, cinsel organları, husyelerini (yumurtalarını) yemek tahrîmen mekruhtur (İbn Nüceym, el-Bahru'r-Râik, VIII, 553; Fetâvây-ı Hindiyeye, VI, 445).

Bir hadisi şerifte Hz. Peygamber (s.a.s.)'in, eti yenen hayvanların cinsel organlarını, husyelerini (yumurtalarını), dübürlerini, bezelerini, öd keselerini, mesanelerini çirkin gördüğü bildirilmektedir (Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, Haydarâbâd, 1344, X, 7).

Kurbanın veya başka bir amaçla kesilen bir hayvanın yenilmeyen kısımlarını toprağa gömmek, sağlık ve çevreyi temiz tutuma açısından öncelikli olmakla beraber çevreyi kirletmemek kaydıyla, kedi ve köpek gibi hayvanlara da verilebilir.

10) Kesilen kurbanın kanından alına sürülmesi dinimizde var mıdır?

Kesilen kurbanın kanının alına sürülmesinin dinle hiçbir ilgisi yoktur. Güvenilir kaynakların hiç birinde böyle bir bilgi mevcut değildir. Halkımız arasındaki uygulamalara başka kültürlerden girdiği anlaşılmaktadır.

11) Kurban kesen kasaba ücret vermek caiz midir? Kurban etinin bir kısmı kesim ücreti olarak verilebilir mi?

Hayvanın kesim ameliyesi ibadet değildir. Bu yüzden kurban kesen kasabın ücret alması caizdir. Ancak kurban etinden kesim işini yapan kişinin ücreti verilemez. Çünkü verildiği takdirde, kurban ibadetini yerine getirmek için gerekli maddi külfetin bir kısmı bizzat ibadetin kendisi üzerinden karşılanmış olur. Hz. Ali'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Rasûlullah (s.a.s.), develer kesilirken başında durmamı, derilerini ve sırtlarındaki çullarını yoksullara paylaşmamı emretti ve onlardan herhangi bir şeyi kasap ücreti olarak vermeyi bana yasakladı ve *'kasap ücretini biz kendimiz veririz'* buyurdu.” (Buharî, Hac, 120; Müslim, Hac, 348; Buyû, 21; Ebû Dâvûd, Menâsik, 21)

12) Kişi beslediği ve kurban olarak kesmeyi kararlaştırdığı bir hayvanın sütünden veya gücünden yararlanabilir mi?

Bir kimse, kendi evinde besleyip büyüttüğü bir hayvanı, kurban olarak keseceğine karar verse; bu hayvanın gücünden veya dişi ise sütünden yararlanabilir. Fakat kurban olarak alınan bir hayvanın kesim öncesinde sütünden ve yününden yararlanmak uygun değildir. Çünkü bu durumda hayvan satın alınmasından itibaren kurbanlık olarak belirlenmiş olmaktadır. Şayet böyle bir hayvandan yararlanılmışsa, yararlanma bedeli sadaka olarak verilmelidir (Fetâvây-ı Hindiyeye, V, 291, 301; İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, V, 204, 209).

13) Kurban kesmek yerine sadaka vermekle bu ibadet yerine getirilmiş olur mu?

İbadetlerin; şekil, şart ve rükünleri olduğu gibi hikmetleri, amaçları ve teşri gerekçeleri de vardır. İbadetlerdeki bu özelliklerin birbirinden ayrı düşünülmesi mümkün değildir. Hayvanın kesilmesi kurbanın rükünüdür (Kâsânî, Bedâiü's-sanâî, V, 66). Her ibadetin bir yapılış şekli vardır. Kurban ibadeti de ancak kurban olacak hayvanın usulüne uygun olarak kesilmesiyle yerine getirilebilir (Fetâvây-ı Hindiyeye, V, 291). Bedelini infak etmek suretiyle, kurban ibadeti yerine getirilmiş olmaz.

Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.) de, kurban meşru kılındıktan sonra her yıl bizzat kurban kesmek sureti ile bu ibadeti yerine getirmiştir (Buhârî, Hac, 117, 119; Müslim, Edâhî, 17).

Hz. Peygamber (s.a.s.); kurban bayramında, Allah katında en sevimli ibadetin kurban kesmek olduğunu, kurbanın kesilir kesilmez Allah katında makbul olacağını ve kurban edilen hayvanın her bir parçasının kişinin hayır hanesine kaydedileceğini ifade etmiştir (Tirmizî, Edâhî, 1; İbnMâce, Edâhî, 3).

Allah Teâlâ'nın rızasını kazanmak niyetiyle, karşılıksız olarak fakir ve muhtaçlara yardım etmek, iyilik ve ihsanda bulunmak da Müslüman'ın önemli vazifelerinden biridir. Zaruret derecesinde ihtiyaç içerisinde bulunan kimseye yardım etmek dinimizde farz kabul edilmiştir. Ancak, bu iki ibadetin birbirinin alternatifi olarak sunulması doğru değildir. Bu sebeple kesme olmadan hayvanı, sadaka olarak bir kişiye vermek kurban yerine geçmez (İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, VI, 313). Aynı şekilde kurban bedelini de yoksullara ya da yardım kuruluşlarına vermek suretiyle, kurban ibadeti ifa edilmiş olmaz (Serahsî, Mebsûd, Beyrut, 2000, XII, 23).

14) Kurban eti, derisi, bağırsakları gibi kurban ürünlerinin satılması caiz midir?

Kurbanın eti, -kısmen veya tamamen- sahibi ve ev halkı tarafından tüketilebileceği gibi, ister zengin, ister yoksul olsun başka kimselere de hediye ve sadaka olarak verilebilir (Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 10).

Ancak kurbanın eti, ve bağırsakları gibi şeylerinin satılması caiz değildir. Ayrıca kurbanların deri, et, yağ, baş, ayak, yün ve süt gibi parçalarının satılması da mekruhtur. (İbn Nüceym, el-Bahru'r-râik, Beyrut, ts. , VIII, 203). Zira Hz. Peygamber (s.a.s.) “*Kim kurbanın derisini satarsa, kurban kesmemiş gibidir.*” (Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, Haydarâbâd, 1344, IX, 294) buyurmuştur. Bu sebeple kurbanın derisi ya da etinin satılması halinde alınan bedelin sadaka olarak verilmesi gerekir (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 76).

Kurbanın derisi, bir yoksula veya hayır kurumuna bağışlanabileceği gibi, evde namazlık, kalbur ve benzeri ev eşyası yapılarak kullanılmasında da bir sakınca yoktur (Kâsânî, Bedâiü's-sanâî, V, 81; Merğînânî, el-Hidâye, IV, 76).

Kurbanın her hangi bir kısmı kasap ücreti olarak da verilemez. Hz. Ali'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.s.), develer kesilirken başında durmamı, derilerini ve sırtlarındaki çullarını paylaşmamı emretti ve onlardan herhangi bir şeyi kasap ücreti olarak vermeyi bana yasakladı ve “*Kasap ücretini biz kendimiz veririz.*” buyurdu (Müslim, Hac, 348; Buhârî, Hac, 120; Buyû, 21; Ebû Dâvûd, Menâsik, 21).

15) Akika, adak, udhiyye ve nafil e kurbanlar için aynı büyükbaş hayvana ortak olunabilir mi?

Ortak kesilen kurbanlarda, hissedarlardan her birinin kurbanlarını aynı maksat için kesmiş olmaları gerekmez. Ortakların her birinin ibadet niyetiyle katılmış olması kaydıyla bir kısmı udhiyye, diğer bir kısmı ise adak, akîka, nafil e kurbanı olarak niyet edebilirler (Kâsânî, Bedâyî, V, 71).

16) Dişi ya da erkek hayvandan hangisinin kurban edilmesi daha faziletlidir?

Deve, sığır gibi büyükbaş hayvanlarla, koyun, keçi gibi küçükbaş hayvanların belirli şartları taşımaları durumunda, erkek olsun dişi olsun kurban olarak kesilebilecekleri hususu Hz. Peygamber (s.a.s.)'in hadis ve uygulamaları ile sabittir. Kurban edilecek hayvanın cinsiyeti, kurban ibadetinin fazileti açısından bir ölçü değildir. Ancak sığırın dişisinin kurban edilmesinin faziletli olduğu görüşünü ileri süren fakihler olmuştur (İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, VI, 322). Bu görüşü o fakihlerin yaşadıkları toplum ve dönemin şartlarına göre değerlendirmek daha isabetli olur. Tarıma dayalı bir toplumda erkek sığırın gücünden daha fazla yararlanılma imkânının bulunması göz önünde bulundurularak böyle bir görüş ortaya atılmış olabilir. Ancak bu görüşler, dinin değişmez esasıdanmış gibi kabul edilmemelidir. Bunlar, toplum menfaati göz önünde bulundurularak ortaya konulmuş görüşlerdir. Günümüzde de aynı esastan hareketle dişi sığırların kurban edilmesinin üretime zarar vermesi halinde, erkek sığırların tercih edilmesi uygun olur. Ayrıca kurbanlık hayvanın erkek veya dişi olması, kurbanın geçerlilik şartları arasında yer almamaktadır.

17) Kurban derisi nasıl değerlendirilmelidir?

Kurbanın derisi, bir fakire veya hayır kurumuna verilmelidir. Hz. Peygamber (s.a.s.), veda haccında Hz. Ali'ye, kurban olarak kesilen develerinin başında durmasını ve bunların derileri ile sırtlarındaki çullarını sadaka olarak vermesini, kasap ücreti olarak bunlardan bir şey vermemesini emretmiştir (Müslim, Hac, 348; Buhârî, Hac, 120; Buyû, 21; Ebû Dâvûd, Menâsik, 21). Buna göre kurban derilerinin para karşılığında satılması, kurbanın kesimi veya bakımı için ücret olarak verilmesi caiz değildir (İbn Nüceym, el-Bahru'r-Râik, Beyrut, ts. , VIII, 203). Derinin satılması halinde bedelinin yoksullara verilmesi gerekir (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 76).

Ancak kurbanın derisi, bir yoksula veya hayır kurumuna bağışlanabileceği gibi, evde namazlık, kalbur ve benzeri ev eşyası yapılarak kullanılmasında da bir sakınca yoktur (Kâsânî, Bedâiü's-Sanâî, V, 81; Merğînânî, el-Hidâye, IV, 76).

18) Kurban bayramı günü kurban kesilmeden önce bir şey yememenin dini dayanağı var mıdır?

Hz. Peygamber (s.a.s.)'in zilhiccenin ilk dokuz günü oruç tutmayı sürdürdüğü rivayet edildiği için (Ebû Dâvûd, Savm, 62) zilhiccenin ilk dokuz gününün, yani kurban bayramından önceki dokuz günün oruçlu geçirilmesi müstehaptır. Zilhicce ayının 10. günü kurban bayramının ilk günüdür. Kurban bayramında da oruç tutulmaz (Buhârî, Savm, 66-67; Ebû Dâvûd, Savm, 48; Kâsânî, Bedâiü's-sanâî, II, 215, 218). Ancak imsaktan itibaren bir şey yemeyip o günün ilk yemeğini kurban etinden yemek müstehaptır. Fakat bu, kendi evinde kurban kesebilen insanlar içindir. Zamanımızda çiftliklerde kurban kestiren bazı Müslümanlara, akşama kadar sıra ancak gelmekte, hatta ertesi güne kalmaktadır. Bu insanların aç kalıp oruçlu imiş gibi durmaları uygun olmaz.

KURBAN ÇEŞİTLERİ

19) Akîka kurbanı nedir?

Yeni doğan çocuk için şükür amacıyla kesilen kurbanı, “akîka” adı verilir. Akîka kurbanı kesmek sünnettir. İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.s.) Hasan ve Hüseyin için birer akîka kurbanı kesmiş (Ebû Dâvûd, Edâhî, 21; Nesâî, Akîka, 1) bir hadisinde de şöyle buyurmuştur: “*Her çocuk (doğumunun) yedinci gününde kendisi için kesilecek akîka kurbanı karşılığında bir rehine gibidir. Akîka kurbanı kesildikten sonra çocuğun başı traş edilir ve ona isim verilir.*” (Ebû Dâvûd, Edâhî, 21).

Bu açıdan akîka kurbanı, çocuğun doğduğu günden bulûğ çağına kadar kesilebilirse de doğumun yedinci günü kesilmesi daha faziletlidir. Aynı günde çocuğa isim verilmesi ve saçı ağırlığında altın veya değeri miktarınca sadaka verilmesi müstehaptır (İbn Rüşd, Bidâyetü'l-Müctehid, Mısır, 1975, I, 462-463).

20) Adak kurbanı ne demektir? Etinin hükmü nedir?

Kurban adayan kişinin kurban kesmesi vaciptir. Eğer kişi bu adağı, bir şartın gerçekleşmesine bağlamışsa bu şart gerçekleşince kesmesi gerekir. Adak kurbanının etinden adak sahibi, usul ve fûrûu (neslinden geldiği ana, baba, dede ve nineleri ile kendi neslinden gelen çocukları ve

torunları) yiyemeyeceği gibi, bunların dışında kalıp zengin olanlar da yiyemez (Zeylaî, Tebyñü'l-Hakâik, Kahire 1313, VI, 8). Eğer kişinin kendisi adak kurbandan yer veya bu sayılanlardan birisine yedirmiş bulunursa, yenilen etin rayiç bedelini yoksullara verir (İbn Nuceym, Bahru'r-râik, VIII, 199-203).

21) Ölü kurbanı diye bir kurban çeşidi var mıdır?

Dinimizde ölü kurbanı veya kabir kurbanı diye bir kurban çeşidi yoktur. Ancak, sevabı ölüye bağışlanmak üzere kurban kesilebilir.

Ayrıca, kurban borcu olup, hayatta iken vasiyet eden kişinin bıraktığı miras yeterli ise mirasçıları tarafından vasiyetinin yerine getirilmesi gerekir. Tabiinden olan Haneş'den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: “Ben Ali’yi (r.a.) iki koçu (birden) kurban ederken gördüm de kendisine; ‘Bu da nedir?’ diye sordum. ‘Rasulullah (s.a.s.) (sağlığında) kendi yerine bir kurban kesmemi vasiyet etti. İşte ben de onun yerine kurban kesiyorum.’ cevabını verdi.” (Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 2; Müsned, I, 107, 149).

Bu rivayette Hz. Ali kurbanı kesme gerekçesi olarak Hz. Peygamber (s.a.s.)’in kendisine bunu vasiyet etmesini göstermiştir. Dolayısıyla bu hadis, eğer vasiyeti yoksa ölü adına kurban kesileceğine delalet etmez.

Buna göre vasiyeti yoksa ölen kimseler için mirasçılarının kurban kesmeleri gerekmez. Ancak bir kimse, sevabını ölmüş bulunan anne veya babasına yahut diğer yakınlarına bağışlamak üzere, çeşitli hayır kurumlarına, fakir ve muhtaç kişilere bağışta bulunabileceği gibi, kurban da kesebilir.

Ölenin kendisi için kurban kesilmesine dair vasiyeti yoksa kesen kimse, bu kurban etini fakirlere yedirebileceği gibi, kendisi ve zenginler de yiyebilir. Ancak ölen kişinin vasiyeti varsa, tamamen fakirlere yedirilmesi veya dağıtılması gerekir (Fetâvây-ı Hindiyye, 1991, VI, 115).

22) Şükür kurbanı ne demektir?

Bir kimse arzu ettiği bir amaca ulaşması veya bir nimete nail olması sebebiyle şükür kurbanı kesebilir. Ancak böyle bir nimeti elde eden kişinin, adakta bulunmadığı sürece, kurban kesmesi zorunlu değildir. Ayrıca Hanefî mezhebine göre temettu veya kıran haccı yapan kişilerin, aynı mevsimde hac ve umreyi beraberce yaptıkları için Harem bölgesinde kestikleri kurban da bir tür şükür kurbanıdır.

23) Bir grup oluşturarak aralarında para toplayıp Hz. Peygamber adına kurban kesilebilir mi?

Dinimizde böyle bir uygulama yoktur. Bunun, yapılması gereken bir ibadet gibi görülmesi doğru değildir. Çünkü Allah ve Raûlünden nakledilmeyen bir uygulamayı ibadet gibi telakki etmek ve ona dînîlik vasfı vermek bid'attir. Her bid'at de Hz. Peygamber (s.a.s.)'in nitelemesiyle dalâlettir (Müslim, Cuma 44; Ebû Dâvûd, Sünnet 6; Tirmizî, Mukaddime 16).

Hz. Ali'den rivayet edilen "Rasulullah (s.a.s.) (sağlığında) kendi yerine bir kurban kesmemi vasiyet etti. İşte ben de onun yerine kurban kesiyorum." (Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 2; Müsned, I, 107, 149) şeklindeki haber, bu uygulamaya delil olamaz. Çünkü Hz. Ali kurbanı kesme gerekçesi olarak Hz. Peygamber (s.a.s.)'in kendisine bunu vasiyet etmesini göstermiştir. Dolayısıyla bu hadis, eğer vasiyeti yoksa ölü adına kurban kesileceğine delalet etmez.

KURBAN KESEN İLE İLGİLİ HÜKÜMLER

24) Kimler kurban kesmekle yükümlüdür?

Kurban kesmek, âkil, baliğ (akıllı, ergen), dinen zengin sayılacak kadar mal varlığına sahip ve mukim olan bir Müslümanın yerine getireceği mali bir ibadettir (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 70). İster nâmi (artıcı) olsun isterse nâmi olmasın temel ihtiyaçlarından ve borcundan başka 80. 18 gr. altın veya bunun değerinde para veya eşyaya sahip olan kişi dinen zengindir. Dolayısıyla bu kişi Allah'ın kendisine bahşetmiş olduğu nimetlere şükran ifadesi ve Allah yolunda fedakârlığın nişanesi olarak kurban kesmelidir (Mevsilî, el-İhtiyâr, İstanbul, I, 99-100, 123; V, 723; İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, VI, 312).

25) Hacca giden kişinin hacca ilgili kurbanları memleketinde kesilebilir mi?

Temettu veya kırana niyet eden hacılar, Cenab-ı Hak, kendilerine aynı mevsimde hac ve umreyi nasip ettiği için, şükür olarak kesecekleri hayvanları Harem dâhilinde kesmeleri gerekir (Bakara, 2/196; Mâide, 5/95). Bu kurbanın, kurban bayramında kesilen udhiye kurbanı ile ilgisi olmayıp, kişinin memleketinde kesilmesi caiz değildir (Merğînânî, el-Hidâye, I, 185). Hacc-1

ifrada niyet edenlerin ise, kurban kesmesi şart değildir (Mevsîlî, İhtiyâr, İstanbul, V, 153).

26) Hac ibadetini yapan kişi, ayrıca memleketinde de kurban kesmekle yükümlü müdür?

Hac için ihramda olan kişi Mekke'de seferî ise kendisine udhiyye kurbanının vâcip olmadığı konusunda ittifak vardır. Seferî olmaması halinde ise udhiyye kurbanının vacip olup olmadığı konusunda Hanefî fakihleri arasında ihtilaf vardır.

Günümüzde tercih edilen görüşe göre haccetmekte olan kimse, ister seferi olsun ister olmasın kurban kesmekle yükümlü olmaz (Haddâd, el-Cevheratü'n-Neyyira, Pakistan ts. , II, 282; İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, VI, 315). Uygulama da bu yöndedir. Ancak yolcu hükmünde bulunan kimsenin tek başına veya mukimlerle birlikte kurban kesmesine bir engel de yoktur.

Şâfiî mezhebine göre ise udhiyye kurbanı, seferi olsun olmasın, hacda bulunsun bulunmasın, imkân bulan herkes için sünnet-i müekkededir (Nevevî, el-Mecmu, VIII, 383-384).

27) Kredi kartıyla kurban satın almak caiz midir?

Kurban kesmekle mükellef olan şahıs, satın alacağı hayvanın bedelini peşin olarak verebileceği gibi, vadeli veya taksitli olarak da verebilir. Bu bağlamda bedelin kredi kartıyla ödenmesi kurbanın sıhhatine engel teşkil etmez. Ancak kredi kartı borcunu, ödeme tarihinde ödemek ve gecikmeden kaynaklanan faizli işleme düşmemek gerekir.

Kredi kartı ile taksitli kurban alırken, taksit yapma karşılığında bankaya ilave bir ücret ödenmesi durumunda ise, kesilen kurban geçerli olmakla birlikte, faizli işlem sebebiyle ayrı bir günah söz konusu olur.

28) Borçlunun kurban kesmesi gerekir mi?

Kurban, zorunlu ihtiyaçları ve borçları dışında belirli (nisap) miktarda mala sahip olan kişiye vaciptir. Hz. Peygamber (s.a.s.) imkan bulduğu halde kurban kesmeyenlerle ilgili ağır ifadeler taşıyan hadisiyle (İbn Mâce, Edâhî, 2), bir taraftan kurban ibadetinin imkan bulmaya, güç yetirmeye bağlı olduğunu ifade ederken, bir yandan da güç yetirenin kurban kesmesinin gerektiğine işaret etmektedir. Buna göre kurban ibadetiyle yükümlü olabilmek için belli bir malî imkâna sahip olmak gerekir ki, bunun ölçüsü de, ister nâmi (artıcı) olsun isterse nâmi olmasın, üzerinden bir yıl geçmiş olsun ya da olmasın, temel ihtiyaçları ve borçlarından başka, nisap miktarı mala sahip olmaktır. Temel ihtiyaçlarından ve borcundan başka 80. 18 gr. altın veya bunun değerinde para veya eşyaya

sahip olan kişi dinen zengindir ve kurban keser (Mevsilî, İhtiyâr, İstanbul, V, 723). Kişinin malı olmakla birlikte borçlu da olsa ve borcu ile asli ihtiyaçları çıktıktan sonra nisap miktarı malı kalsa o kişi kurban keser. Fakat temel ihtiyaçları ve borçları için ayıracağı para haricinde bu kadar bir mala sahip olmayan kişinin kurban kesmesi gerekmez.

29) Bir özür sebebiyle vaktinde kesilemeyen kurbanların fakir ve zengin için hükmü nedir?

Kurban kesimi için belirlenmiş olan müddet içinde (kurban bayramı günlerinde) kesilemeyen kurbanları; sahibi fakir ise ve kurbanlık niyetiyle satın almışsa bunu yoksullara verir. Zengin ise, ister kurbanlık satın almış olsun olmasın bir kurbanlık hayvan kıymetini yoksullara sadaka olarak vermesi gerekir (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 73).

30) Kurbanın satıldıktan sonra satıcının elinde emaneten dururken ölmesi veya başka bir sebeple kesilememesi durumunda ne yapılmalıdır?

Satın alınıp da, korunmak veya beslenmek üzere kurban bayramına kadar satıcının yanında bırakılan kurbanlık hayvan onun yanında emanet hükmündedir. Emanet malın telef olması halinde, emaneti elinde tutanda kasıt, kusur veya ihmâl bulunmadığı sürece sorumlu olmaz. Dolayısıyla, satıcı emanet malı, korunması gerektiği şekilde korur da buna rağmen mal telef olursa onu tazmin etmesi gerekmez (Merğînânî, el-Hidâye, III, 215-219). Bu durumda, kurbanlık hayvanın daha önce ücreti ödenmemişse, alıcının ödemesi gerekir. Ölen hayvanı satın alan kişi zenginse, yenisini alıp kesmek zorundadır. Yoksulsa yeniden hayvan alıp kesmesi gerekmez (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 74-75; Mehmet Zihni, Nîmet-i İslam, 602).

Fakat hayvan elinde emanet olan kişi, ister satıcı olsun ister başkası, onu gerektiği şekilde korumaz veya ihmalkâr davranır ve bu yüzden hayvan telef olursa hayvanın değerini tazmin etmesi gerekir (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 74-75). Bu durumda da hayvan sahibi zenginse yenisini alıp keser. Yoksulsa kesmesine gerek yoktur. Çünkü ona kurban kesmek vacip değildi, satın almakla, satın aldığı hayvanı kesmeyi kendisine vacip kılmıştı. Aldığı hayvan ölünce, vucûbiyet düşer ve yenisini almak gerekmez (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 74; Kâsânî, Bedâiu's-sanâi, Beyrut 1982, V, 68).

31) Satın alınan kurbanlığın ölmesi durumunda ne yapılmalıdır?

Satın alınan kurbanlığın kesilmeden önce ölmesi halinde satın alan kişinin ekonomik durumuna göre farklı hüküm uygulanır. Şayet kişi varlıklı ise, yenisini alıp onu keser. Çünkü kendisine vacip olan kurbanı

kesmiş değildir. Fakat yoksulsa yenisini almasına gerek yoktur. Çünkü yoksula kurban vacip değildir, satın almakla, satın aldığı hayvanı kesmeyi kendisine vacip kılmıştır. Aldığı hayvan ölünce, vücûbiyet düşer ve yenisini almak gerekmez (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 74; Kâsânî, Bedâi, Beyrut, 1982, V, 68).

32) İhmal sebebi ile kurban kesmeyen kimse ne yapmalıdır?

Kurban kesme şartlarını taşıdığı halde unutmama, ihmal vb. sebeplerle kurban kesmeyen kimsenin, o yıla mahsuben, bir kurban bedelini fakirlere vermesi (İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, VI/320-321, Merğînânî, el-Hidâye, IV, 73) ayrıca tevbe ve istiğfarda bulunması gerekir.

33) Ehl-i kitap olmayan kişinin kestiği kurban helâl midir?

Eti yenen hayvanların etlerinin helal olması için, hayvanı kesecek kimsenin, akıl ve temyiz gücüne sahip, Müslüman veya Ehl-i kitaptan olması gerekir. Müslüman veya Ehl-i kitaptan olmayan mecûsî, putperest veya ateistin kestiği hayvanın eti helâl değildir. Onun kestiği hayvan da kurban olmaz (Mevsilî, İhtiyâr, İstanbul, V, 716; Fetâvây-ı Hindiyeye, V, 300; İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, V, 189, 209).

34) Kadın kurban kesebilir mi?

Hayvan kesiminde, bu işlemi yapacak kişinin akıllı, temyiz gücüne sahip ve Müslüman veya ehl-i kitap olmasının dışında bir şart bulunmamaktadır Bu şartları taşıyan kişi kadın olsun, erkek olsun kurban kesebilir (Mevsilî, el-İhtiyâr, İstanbul, V, 716; Aliyyu'l-Kârî, Fethu Bâbi'l-İnâye, IV, 79).

35) Adetli, lohusa kadın, abdestsiz veya cünüp erkek kurban kesebilir mi?

Kurban ibadetini yerine getirmek, gerekli şartları taşıyan bir hayvanı, kurban niyetiyle kesmekle gerçekleşir. Hayvanın kesim ameliyesi ibadet değildir. Bu yüzden kurban kesen kasabın ücret alması caizdir. Şayet kurban kesme eylemi ibadet olsa idi kasabın ücret alamaması gerekirdi. Çünkü ibadet karşılığında ücret almak caiz değildir (Mevsilî, İhtiyâr, İstanbul, II, 235-236). Öte yandan mekruh olmakla birlikte ehl-i kitaptan olan kasabın kestiği kurban geçerlidir (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 76). Dolayısıyla kurban kesen kişinin abdestli olması şart olmamakla birlikte kurban bir kurbet (Allah'a yakınlaşma aracı) olduğu için kesenin abdestli olması daha faziletlidir.

36) Kurban keserken abdestli olmak şart mıdır?

Kurban kesen kişinin abdestli olması şart olmamakla birlikte, kurban bir ibadet olduğu için kesenin abdestli olması daha faziletlidir.

37) Zengin kimse kurbanını kesmesi için parasını bir fakire verse ve fakir de bu kurbanı kesmeyerek parayı harcasa, parayı veren kişi bu durumu öğrenince ne yapmalıdır?

Zengin bir kimse bir şahsa para verip “bununla kurbanlık hayvan al ve benim adıma kes.” dese; ancak parayı alan şahıs kurbanlık almayıp, parayı harcasa; parayı veren kişi de bu durumu kurban kesim günlerinde öğrenirse yeni bir kurbanlık alıp kesmesi gerekir. Parayı alan kişi aldığı parayı tazmin eder. Eğer zengin olan kişi bu durumu kurban kesim günleri geçtikten sonra öğrenirse kendisinin kurban yükümlülüğü düşmez. Bu paranın fakirlere verilmesi gerekir (İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, V, 211).

38) Bir kimsenin oğlunun veya başka birisinin bağışladığı para ile kurban alıp kesmesi durumunda bu kurban sayılır mı?

Oğlu veya başkası tarafından kendisine bağış yapılan kimse bu paranın sahibidir. Bağışlanan bu parayı dilediği gibi harcayabilir. İster başka ihtiyaçları için sarf eder, isterse kurbanlık alıp kesebilir. Bu kesilen hayvan kurbandır (İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, V, 213).

39) Yolcunun kurban kesmesi gerekir mi?

Yolcu (seferi) kurban kesmekle mükellef değildir (Fetâvây-ı Hindiyye, V, 292). Ancak kesmesi halinde sevabını kazanır. Kişi, kurbanını ikamet ettiği yerde kesebileceği gibi, bayram dolayısıyla veya başka bir sebeple gitmiş olduğu yerde de kesebilir. Seferi olması, kurban kesmesine ve kestiği kurbanın makbul olmasına engel değildir.

Seferî iken kurban kesenler; bayram günleri içinde memleketlerine dönerlerse, yeniden kurban kesmeleri gerekmez. Yine kurban bayramının başında mukim iken sefere çıkana da vacip olmaz. Sefer halinde iken kurban kesmeyip de bayram günlerinde memleketlerine dönenlerin, kurban kesmeleri gerekir (Kâsânî, Bedâiü's-Sanâî, V, 63).

Başta Şâfiî mezhebi olmak üzere kurbanın sünnet olduğu görüşünde olanlara göre, seferilik durumunda da aynı hüküm geçerlidir (Nevevî, el-Mecmu, VIII, 383).

40) Gayr-i meşru yolla kazanılan parayla kurban kesilebilir mi?

İslâm dini kişilerin meşru işlerle uğraşmalarını ve geçimlerini helâl yollardan elde etmelerini ister. Buna rağmen bir kişi malını haram yoldan kazanmışsa, öldüğünde varisleri bu malın sahibini aramalı; sahibini bulduklarında bu malı kendisine vermelidirler. Şayet bu malın sahibini bulamazlarsa sevap beklenmeksizin yoksullara veya hayır işlerine harcamalıdır (Serahsî, el-Mebsût, XII, 306; İbn Nüceym, el-Bahru'r-Râik, VIII, 229; Fetâvây-ı Hindiyeye, III, 210).

Bu itibarla, gayr-i meşru yolla elde edilen para ile kurban kesmek uygun değildir. Mali ibadetler helal parayla yapılmalıdır. Zira Rasûlüllah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *“Ey insanlar! Allah temizdir; sadece temiz olanları kabul eder. Allah Peygamberlerine neyi emrettiyse müminlere de onu emretmiştir. Şöyle ki Allah Peygamberlere: “Ey Peygamberler! Temiz ve helal olan şeylerden yiye, iyi ve faydalı işler yapın!”* (Mü'minun, 23/51); *Müminlere de: “Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiye.”* (Bakara, 2/172) *buyurmuştur.”* Sonra Rasûlüllah (s.a.s.) şunları söyledi: *“Bir kimse Allah yolunda uzun seferler yapar. Saçı başı dağınık, toza toprağa bulanmış vaziyette ellerini gökyüzüne açarak: Ya Rabbi! Ya Rabbi! diye dua eder. Hâlbuki onun yediği haram, içtiği haram, gıdası haramdır. Böyle birinin duası nasıl kabul edilir!”* (Müslim, Zekât, 65).

Bütün bu ikazlara rağmen yine de haram parayla kurban kesilmişse, bunun hiçbir sevabı olmamakla birlikte, gasbedilmiş elbise ile namaz kılma durumunda namazın düşmesi gibi kurban sorumluluğu da düşer (Kâsânî, Bedâi, Beyrut 1982, III, 96; Zeylaî, Tebyînu'l-Hakâik, Mısır 1313, VI, 48).

41) Banka kredisiyle kurban kesilebilir mi?

Kurban kesmek, âkil, baliğ (akıllı, ergen), dinen zengin sayılacak kadar mal varlığına sahip ve mukim olan bir Müslüman'ın yerine getireceği mali bir ibadettir (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 70). İster nâmi (artıcı) olsun isterse nâmi olmasın temel ihtiyaçlarından ve borcundan başka 80. 18 gr. altın veya bunun değerinde para veya eşyaya sahip olan kişi dinen zengindir. Dolayısıyla bu kişi Allah'ın kendisine bahşetmiş olduğu nimetlere şükran ifadesi ve Allah yolunda fedakârlığın nişanesi olarak kurban kesmelidir (Mevsilî, İhtiyâr, İstanbul, I, 99-100, 123; V, 723; (İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, VI, 312).

İster vacip olduğu için, isterse nafil olarak kurban kesen birisinin kurbanını peşin alabileceği gibi, borçlanarak satın alabilir. Bu, kurbanın sıhhatine engel teşkil etmez. Fakat kredi alması durumunda faiz ödeyecekse, faiz verme yasağını (Bakara, 2/275-279; Müslim, Müsâkât, 105-106; Ebu Dâvud, Büyû', 4)

işlediği için günaha girmiş olur. Maddi durumu iyi olmayan kişinin böyle yöntemlere başvurması yerine kurban kesmemesi daha uygundur.

42) Vekâlet yoluyla kurban kesilebilir mi?

Kurbanı, kişinin kendisi kesebileceği gibi, vekâlet yoluyla başkasına da kestirebilir (Fetâvây-ı Hindiyye, 1991, V, 302). Zira kurban, hac ve zekat gibi gibi mal ile yapılan bir ibadettir; mal ile yapılan ibadetlerde ise vekâlet caizdir. (Mevsili, İhtiyar, I, 170; Nevevî, Minhâcu't-Tâlibîn, s. 272). Nitekim Hz. Ali'nin (r.a.) şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Rasûlüllah (s.a.s.), develer kesilirken başında durmamı, derilerini ve sırtlarındaki çullarını paylaşmamı emretti ve onlardan herhangi bir şeyi kasap ücreti olarak vermeyi bana yasakladı ve *'kasap ücretini biz kendimiz veririz. ' buyurdu.*” (Müslim, Hac, 348; Buhârî, Hac, 120; Buyû, 21, Ebû Dâvûd, Menâsik, 21)

Vekâlet yoluyla kurban kestiren kişi kendi bulunduğu yerde birisine vekâlet verebileceği gibi, başka bir yerdeki kişi veya kuruma da vekâlet verebilir. Vekâlet, sözlü veya yazılı olarak ya da telefon, internet, faks ve benzeri iletişim araçları ile verilebilir. Vekil tayin edilen kişi veya kurum aldığı vekâleti gereği gibi yerine getirmelidir.

43) Taksitle kurban alınabilir mi?

Kurban Allah'a yaklaşmak niyeti ile yerine getirilen bir ibadettir. Bu amaç ise ancak kişinin kendi mülkiyetindeki hayvanı kurban etmesi ile gerçekleşir (Kâsânî, Bedâiü's-sanâî, V, 76). Mülkiyet, hayvanın bizzat yetiştirme, hibe veya miras yolu ile olabileceği gibi satın alma yolu ile de gerçekleşebilir.

Esasen vadeli satış caizdir (Mevsili, İhtiyar, II, 184-185). Taksit ise, borcun ödenmesinin belirli birkaç zamana vadeli olarak geciktirilmesidir (Mecelle md. 157). Buna göre taksitlendirme yolu ile satın alınan bir mala satın alan sahip olduğuna göre, bu yolla alınan bir hayvanın kurban edilmesinde bir sakınca yoktur.

44) Kurbanlık olarak satın alınan hayvana, daha sonra başkaları ortak edilebilir mi?

Büyükbaş hayvanlar bir kişiden yedi kişiye kadar ortak olarak kurban edilebilir. Böyle bir hayvan, yedi kişiye kadar ortak olarak satın alınabileceği gibi, alındıktan sonra veya elde bulunan büyükbaş hayvana yedi kişiyi geçmemek kaydıyla başkaları da ortak edilebilir (İbn Nüceym, el-Bahru'r-Râik, VIII, 198).

Bunun için ya bütün ortakların razı olması gerekir (Fetâvây-ı Hindiyye, Daru'l-Fikr, 1991, V, 305).

Ebû Hanîfe'den bu konuda, aksi yönde bir görüş de rivayet edilmiştir. Bu bakımdan ihtilaftan kurtulmak için kurbanlık hayvan alınırken ortakların kesin olarak belirlenmesi daha iyi olur (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 72).

Fıkıh kaynaklarında, kurban kesmek kendisine vacip olmadığı halde kurbanlık için büyükbaş bir hayvan alan kimsenin ise, daha sonra kendisine ortak kabul etmesinin caiz olmadığı, çünkü vacip olmadığı halde kurbanlık satın almakla onu bütününü ile kendine vacip hale getirmiş olduğu ifade edilmiştir (Kâsânî, Bedâiü's-sanâî, V, 72).

45) İki büyükbaş hayvanın yediden fazla kişi tarafından hisseleri belirlenmeksizin kurban edilmesi ve kesildikten sonra etlerin karışık bir şekilde bölünerek hissedarlara dağıtılması halinde, yapılan bu işlem caiz olur mu?

Koyun ve keçi gibi küçükbaş hayvanlardan her biri yalnız bir kişi adına kurban edilir. Deve veya sığır gibi büyükbaş hayvanlar bir kişiden yedi kişiye kadar ortak olarak kurban edilebilir. Hissenin tek sayı veya çift sayı olması arasında bir fark yoktur. Ancak bu ortakların hepsi müslüman olup, herbirinin, Allah rızası için kesilen kurbanlık hayvanın en az yedide birine sahip olması gerekir. Koyun veya keçinin, iki kişi adına kurban olarak kesilmesi caiz değildir (Mevsîlî, İhtiyar, İstanbul, tsz. V, 723). Bu itibarla her bir büyükbaş hayvana hissedar olan kişiler, kendileri adına kesilen kurbandan hisselerini belirlemelidirler.

Buna göre iki büyükbaş hayvan, hisseleri belirlenmeksizin kurban olarak kesilir de etleri karışık bir şekilde mesela dokuz eşit parçaya bölünerek hissedarlara dağıtılsa, yapılan bu işlem caiz olmaz. Ancak iki büyükbaş hayvanı kurban eden ortakların yedi veya daha az kişi olmaları durumunda bu işlem caiz olur. Zira her bir ortak, her iki hayvanın en az yedide birine sahip olur.

46) Kurbanlık olarak alınan büyükbaş hayvana ortak olanlardan bir kısmının, sonradan bir başkasını kendi hisselerine dahil etmeleri caiz midir?

Kurbanlık olarak alınan bir büyükbaş hayvanın ortak sayısının yediden az olması durumunda, ortaklardan bir kısmı, sonradan ortak olmak isteyen bir kişiyi kendi hisselerine dâhil etmek isteseler; her bir hisse, hayvana verilen bedelin yedide birinden az olursa, yapılan bu işlem caiz olmaz. Ancak bu hisselerden herbiri hayvana verilen bedelin en az

yedide biri veya daha fazlası ise ve ortak sayısı yediyi aşmazsa, o zaman ortak kabul etmek caiz olur.

Mesela; beş kişi bir büyükbaş hayvanı ortaklaşa satın alsa, sonra bir kişi bu hayvana ortak olmak istese, ortakların dördü bu kişiyi ortak olarak kabul etse de sadece biri kabul etmese; bu sonradan gelen kişinin, o dört kişinin hissesinde ortaklığı caiz olur. Zira bu durumda ortakların herbirinin hissesi en az yedide birden fazladır (Heyet, el-Fetâva'l-Hindiyye, Daru'l-Fikr, 1991, V, 305).

KURBANLIK HAYVANLA İLGİLİ KUSURLAR

47) Kurban edilecek hayvanlar hangi nitelikleri taşımalıdır?

Kurban edilecek hayvanın, sağlıklı, azaları tam ve besili olması, hem ibadet açısından, hem de sağlık bakımından önem arz eder. Bu nedenle, kötürüm derecesinde hasta, zayıf ve düşkün, bir veya iki gözü kör, boynuzlarının biri veya ikisi kökünden kırık, dili, kuyruğu, kulakları ve memelerinin yarısı kesik, dişlerinin tamamı veya çoğu dökük hayvanlardan kurban olmaz (Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 6). Ancak, hayvanın doğuştan boynuzsuz olması, şaşı, total, hafif hasta, bir kulağı delik veya yırtılmış olması, memelerinin bir kısmının olmaması, kurban edilmesine mani teşkil etmez (Kâsânî, Bedâiu's-Sanâi, V, 75-76).

Şâfiî mezhebinde, hayvanın etini, yağını ve sakatatını kusurlu hale getirecek derecedeki ayıplar kurbanın sıhhatine engel teşkil etmektedir. Genel olarak yukarıda sayılan kusurlardan birinin bulunması bir hayvanın kurban olmasına engel teşkil ettiği gibi, uyuz olan hayvanlar ile yem yemesini engelleyecek derecede dişlerinin bir kısmı dökülmüş olan hayvanların da kurban edilmesi caiz değildir (Nevevî, el-Mecmû, VIII, 372-379).

48) Kesimden önce kusuru tespit edilemeyen bir hayvanın, kurban edildikten sonra hasta olduğunun anlaşılması ve etinin yenilmeyeceğine dair uzmanlarca karar verilmesi halinde, kurban dinen geçerli midir?

Bir hayvanın kurban edilebilmesi için, hayvanda bazı kusurların bulunmaması gerekir. Satın alınırken kurbanı engel bir kusuru olan hayvan kurban olarak kesilemez. Hayvan kusursuz olarak satın alınıp da, alıcının elinde iken kurban olmaya engel bir kusurun ortaya çıkması halinde, kişi zenginse ayıbı olmayan başka bir hayvan alıp keser.

Yoksulsa yeni bir hayvan alıp kesmesine gerek yoktur (Merginâni, el-Hidâye, IV, 74-75; Kâsânî, Bedâiu's-Sanâi, Beyrut 1982, V, 68; Mehmet Zihni, Nîmet-i İslam, 602).

Kurbanlık hayvanın hasta olduğu, kesildikten sonra ortaya çıkmış ve sağlık sebebiyle etinin imha edilmesi gerekmiş ise, bu durumda iki ihtimal söz konusudur:

a) Satıcıya rücu edilip kurban bedelinin geri alınmış olması. Bu durumda, kurban kesme günleri henüz çıkmamış ise, yeni bir kurban alıp kesmek gerekir. Kurban bedeli, kurban kesme günlerinden sonra iade edilmiş ise, bu para fakirlere verilir.

b) Kurban bedeli satıcıdan geri alınamamışsa kişinin yeniden bir kurban kesmesi gerekmez. Ancak imkânları yerinde ise ve henüz kurban kesim günleri geçmemiş ise, ikinci bir kurban kesmesi ihtiyata daha uygundur.

49) İki yaşını bitirmeyen ancak kapak atmış olan sığır cinsi büyükbaş hayvanların kurban edilmeleri caiz midir?

Sığır cinsi büyükbaş hayvanların kurban edilebilmesi için, en az iki kameri yaşlarını bitirmeleri gerekir (Mevsili, İhtiyar, İstanbul, tsz. V, 724).

Buna göre iki yaşını bitirdikleri kesin olarak bilinen sığır cinsi büyükbaş hayvanların kapak atmamaları, bu hayvanların kurban olmalarına engel olmaz. Yine kapak attığı halde henüz iki kameri yaşını doldurmamış olan büyükbaş hayvanlar kurban olarak kesilemezler.

Ancak doğumu kesin olarak bilinmeyen sığır cinsi büyükbaş hayvanlar için kapak atma denilen iki ön dişin çıkması, o hayvanın kurban edilebilmesi için bir ölçü olarak kabul edilebilir.

50) Sun'î tohumlama yoluyla üretilen hayvanların kurban olarak kesilmesinde bir sakınca var mıdır?

Hayvan neslini ıslah etmek ve verimini artırmak amacıyla, bir hayvana kendi cinsi olan başka bir hayvandan sun'î tohumlama yapılmasında dinen bir sakınca olmadığı gibi, bu yolla üretilen bir hayvanın kurban edilmesinde de sakınca yoktur.

51) Kurbanlık hayvanların gebeliğinin önlenmesi caiz midir?

Kurbanlık veya etlik olarak beslenen hayvanların gebe kalmalarının önlenmesi, hayvan için kurbanlık olması açısından ayıp sayılmıyorsa ve

insanların yararına bir menfaati gerçekleştirmeye yönelik ise, bunda bir sakınca yoktur (İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, Riyad, 1423/2003, IX, 557-558).

Ancak kurbanlık için hazırlanan hayvanların mevcut gebeliklerinin sonlandırılması fitrata müdahaledir. Hayvanlara karşı şefkatli davranılması gibi ilkeler de düşünüldüğünde, mevcut gebeliklerinin sonlandırılması dinen uygun görülmez.

52) Kulağı kesik veya delinmiş hayvanlar kurban olur mu?

Bir hayvanın kurban edilebilmesi için, o hayvanda insanlar arasında kusur sayılan ayıplardan birinin bulunmaması gerekir. Hz. Peygamber (s.a.s.), kurbanlıkların göz ve kulaklarının sağlam olmasına dikkat edilmesini istemiştir (Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 6). Buna göre, kulağının yarından fazlası kesik olan hayvan, kurban olmaya elverişli değildir. Hayvanın bir kulağının delik veya yırtılmış olması durumunda; eğer delikler ve yırtıklar kulağın yarından fazlasını teşkil ediyorsa, böyle bir hayvan kurban edilemez. Bu ölçüye varmayan kesikler, delikler ve yırtıklar ise hayvanın kurban olmasına engel değildir (Merğînânî, el-Hidâye, Beyrut, IV, 354-355; İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, Riyad, 1423/2003, IX, 468-469).

53) Gebe hayvanın kurban edilmesi caiz midir? Kurbanlık hayvanın kurban edilmeden önce doğurması durumunda ne yapılmalıdır?

Karnında yavrusu bulunan hayvanların kurban olarak da etlik olarak da kesilmesi uygun değildir. Ancak kesilmesi durumunda da kurban ibadeti yerine gelmiş olur. Kurban edilmek üzere belirlenen gebe bir hayvan kurban edilmeden yavrulayacak olursa, o da annesiyle birlikte kesilir, fakat sahibi etini yemez, yoksullara verir. Yerse kıymetini sadaka olarak vermelidir. Kesilmezse yavrunun kendisi ya da değeri fakirlere sadaka olarak verilir (İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, Mısır 1966, VI, 322-323).

Yavru anne rahminde iken anne kesilirse, bu yavrunun etinin yenilip yenilmeyeceği konusu fukaha arasında ihtilâftır. Bu ceninin ister kılları çıkmış olsun ister olmasın, İmam Ebû Hanîfe'ye göre yenilmez, İmam Şâfiî, Ebû Yusuf ve Muhammed'e göre yaratılışı tamamlanmışsa yenilir (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 67).

54) Satın alındığında sağlam olup sonradan kusurlu hale gelen bir hayvan kurban edilebilir mi?

Sağlam bir halde satın alınan kurbanlık hayvanda henüz kesilmeden önce kurban edilmeye engel bir kusur meydana gelirse; satın

alan kişi zenginse yenisini alıp kesmelidir. Yoksulsa yenisini almasına gerek yoktur, almış olduğu hayvanı kurban olarak kesmesi yeterlidir (Merğînânî, el-Hidâye, IV, 74-75). Kesim esnasında meydana gelen kusurlar, kurbanlık olmaya engel teşkil etmez.

55) Doğuştan boynuzu olmayan veya boynuzları kırık olan ya da doğumdan sonra boynuzları elektrikle köreltilen hayvanlar kurban olarak kesilebilir mi?

Kurbana engel olan ayıplar, hayvanın emsali arasında kıymetini azaltan kusurlardır. Zararsız şekilde ve daha iyi gelişmesi maksadıyla kuyruklarının fazla kısımlarını boğmak suretiyle düşürmek veya boynuzlarını özel olarak yapılan ameliyelerle köreltmek, hayvanların kıymetini düşüren ayıplardan değildir.

Bu itibarla, doğuştan boynuzsuz kurbanlık hayvanların kurban olarak kesilmesi caiz olduğu gibi (Tirmizî, Edâhî, 9; Merğînânî, el-Hidâye, IV, 74), küçükken yapılan müdahale ile boynuzları kesilerek, elektik veya kimyasal yolla boynuzu yakılarak ya da benzeri işlemlere tabi tutularak boynuzsuzlaştırılan hayvanların kurban olarak kesilmesinde bir sakınca yoktur.

56) Kuyruksuz veya kuyruğu kesik koyunlar kurban edilebilir mi?

Doğuştan kuyruksuz olan veya besili olması için küçük yaşta kuyrukları boğulmak suretiyle düşürülen koyunların kurban edilmelerinde bir sakınca yoktur. Ancak bir kaza ile değerini azaltacak şekilde kuyruğunun tamamı veya yarısından çoğu kopan hayvanın kurban edilmesi caiz değildir (İbnü'l-Hümâm, Fethu'l-Kadîr, Beyrut, IX, 514).

57) Kısırlaştırılmış hayvanlar kurban edilebilir mi?

Çeşitli amaçlarla kısırlaştırılmış veya burularak hadım hale getirilmiş hayvanlar kurban olarak kesilebilir (Kâsânî, Bedâiu's-Sanâi, V, 69). Kurban açısından bu herhangi bir eksiklik oluşturmamaktadır.

58) Memeleri kusurlu olan hayvan kurban edilebilir mi?

Hayvandan beklenen bir menfaati tümüyle yok eden veya hayvanın güzelliğini ortadan kaldıran kusurlar, onun kurban olmasına engeldir. Buna göre ister doğuştan olsun ister sonradan memelerinin yarısı olmayan hayvan kurban olmaz.

Aynı şekilde bir hastalığa dayalı olarak memelerinin yarısının sütü kesilen hayvan da kurban olmaz. Fakat hastalık olmaksızın sütü kesilen hayvanın kurban olmasında bir sakınca yoktur (Fetâvâ-yı Hindiyîye, Beyrut 1991, V, 299; İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, VI, 325).